

PROGRAMACIÓN DOCENTE DE CLARINETE (V)
CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DA CORUÑA
TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO DECRETO 163/2015, DO 29 DE OUTUBRO)
(CURSO 2020/21)

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN											
DISCIPLINA: CLARINETE (V)											
ESPECIALIDADE	INTERPRETACIÓN						ITINERARIO			CLARINETE	
CARÁCTER	OBRIGATORIA						TIPO DE CLASE			INDIVIDUAL	
DEPARTAMENTO	VENTO MADEIRA						XEFE/A DE DPTO.			ISMAEL VAQUERO BAQUERO	
CURSOS	1º curso		2º curso		3º curso		4º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA		MARTA SANCHO ANDRÉS
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:		1.5h.
ECTS/CUAD.	-	-	-	-	10	-	-	-	Observacións:		
DOCENTES:	NOME E APELIDOS						EMAIL/TEL/WEB			TITORÍA	
	Mª Eugenia Bolaño Amigo						uxia.clarinete@gmail.com			Mércores de 10:00 a 11:00 h.	
	Marta Sancho Andrés						msanchoclarinet@gmail.com			Venres de 12:30 a 13:30 h.	

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRITOR:	Desenvolvemento e perfeccionamento das capacidades artísticas, expresivas e técnicas do instrumento, así como dos hábitos de estudo. Coñecemento dos diferentes criterios interpretativos que conduzan a interpretación do repertorio máis representativo con valoración crítica, estilo propio e madurez creativa, así como a súa aplicación práctica na interpretación en público.
COÑECEMENTOS PREVIOS:	Os requeridos na proba de acceso ao grao superior, e para cuadrimestres diferentes ao primeiro, coñecementos e habilidades adquiridas do cuadrimestre anterior.
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS:	Dado o seu carácter eminentemente práctico, a sinerxia principal dáse coa disciplina de Repertorio con Piano acompañante sendo inherente á súa esencia e existencia. Débese considerar tamén a estratexia de intentar relacionar dentro do posible, o contido propio da materia coa anteriormente mencionada e coa de Música de Cámara, permitindo que as tres se poidan complementar.
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	<p>T1 Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.</p> <p>T2 Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala axeitadamente.</p> <p>T3 Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.</p> <p>T6 Realizar autocritica cara o propio desempeño profesional e interpersonal.</p> <p>T13 Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.</p> <p>T15 Traballar de xeito autónomo e valorar a importancia da iniciativa e o espírito emprendedor no exercicio profesional.</p> <p>T17 Contribuir coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos e a súa capacidade de xenerar valores significativos.</p>

<p>COMPETENCIAS XERAIS:</p>	<p>X1 Coñecer os principios teóricos da música e ter desenvolvido axeitadamente aptitudes para o recoñecemento, a comprensión e a memorización do material musical.</p> <p>X3 Producir e interpretar axeitadamente a notación gráfica de textos musicais.</p> <p>X6 Dominar un ou máis instrumentos musicais nun nivel axeitado ao seu eido principal de actividade.</p> <p>X8 Aplicar os métodos de traballo máis axeitados para superar os retos que se lle presenten no terreo do estudio persoal e na práctica musical colectiva.</p> <p>X11 Estar familiarizado cun repertorio amplo e actualizado, centrado na súa especialidade pero aberto a outras tradicións. Recoñecer os rasgos estilísticos que caracterizan o dito repertorio e poder describilos de xeito claro e concreto.</p> <p>X13 Coñecer os fundamentos da estrutura da linguaxe musical e saber aplicalos na práctica interpretativa, creativa, de investigación ou pedagóxica.</p> <p>X21 Crear e dar forma aos seus propios conceptos artísticos, tendo desenvolvido a capacidade de expresarse a traveso deles a partir de técnicas e recursos asimilados.</p> <p>X24 Desenvolver capacidades para a autoformación ao longo da súa vida profesional.</p>
<p>COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:</p>	<p>E11 Interpretar o repertorio significativo da súa especialidade tratando axeitadamente os aspectos que o identifican na súa diversidade estilística.</p> <p>E12 Construír unha idea interpretativa coherente e propia.</p> <p>E14 Expresarse musicalmente co seu instrumento dun xeito fundamentado no coñecemento e dominio na técnica instrumental e corporal, así como nas características acústicas, organolóxicas e nas variantes estilísticas.</p> <p>E15 Comunicar como intérprete, as estruturas, ideas e materiais musicais con rigor.</p> <p>E16 Argumentar e expresar verbalmente os seus puntos de vista sobre interpretación, así como responder ao reto que supón facilitar a comprensión da obra musical.</p> <p>E110 Coñecer as implicacións escénicas que conleva a súa actividade profesional e ser quen de desenvolver as súas aplicacións prácticas.</p>
<p>Ver a lista e descrición de competencias no Decreto 163/2015, do 29 de outubro. Anexo II</p>	

<p>3. OBXECTIVOS</p>	
<p>DESCRICIÓN</p>	<p>COMPETENCIAS RELACIONADAS</p>
<p>1. Interpretar un repertorio de obras de diferentes épocas e estilos de dificultade adecuada a este nivel</p>	<p>T1, T6, T13, T17, X1, X3, X6, X8, X11, X13, E11, E12, E14, E15, E10</p>
<p>2. Acadar autonomía para solucionar cuestións relacionadas coa interpretación: dicitación, articulación, fraseo, etc...</p>	<p>T1, T2, T3, T6, T13, T15, X1, X3, X6, X8, X11, X13, X21, X24, E11, E12, E14, E15, E16</p>
<p>3. Coñecer as convencións interpretativas de cada estilo e época</p>	<p>T1, T13, T17, X1, X3, X8, X11, X13, E11, E14, E15, E10</p>
<p>4. Adestrar a memoria.</p>	<p>T1, T3, T6, T13, T15, X1, X8, X21, X24, E12, E15</p>

5. Coñecer e practicar os diferentes instrumentos da familia do clarinete	T1, T3, T13, X1, X6, X8, X11, E1, E4
6. Adquirir hábitos de estudo correctos que permitan o desenvolvemento do sentido autocrítico, a capacidade de superación e a rendabilidade do tempo empregado.	T 1, T2, T3, T6, T13, T15, X1, X3, X8, X13, X21, X24; E12, E14, E15, E16

4. CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN

TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Interpretación	1.1 Respiración, recursos e exercicios. 1.2 Sonoridade como base da interpretación. 1.3 Escalas, arpexios, exercicios diarios como base imprescindible para unha correcta interpretación. 1.4 Articulación (diferentes tipos de picados, ligados, acentos, combinación dos mesmos e traballo axeitado para os mesmos) 1.5 O fraseo. Aplicación das variedades de articulación e combinacións posibles de sonoridade. 1.6 Desenvolvemento de exercicios específicos a partir das dificultades ou necesidades atopadas nunha obra ou estudo. 1.7 Estudos de diferentes estilos. 1.8 Obras de diferentes estilos. 1.9 Interpretación en público (convencións e dificultades) 1.10 Autoaprendizaxe como parte principal da formación do intérprete. 1.11 Autoavaliación do método de traballo individual. 1.12 Preparación e realización de probas e audicións de forma autónoma. 1.13 Sesións de repaso ou apoio	2α 9λ
2. Análise musical aplicada	2.1 Contextualización estilística e histórica do material a interpretar. 2.2 Análise formal aplicada. 2.3 Análise harmónica aplicada.	11λ
3. Estudo do repertorio con instrumento acompañante		Presenciais na disciplina de Repertorio con pianista acompañante
4. Estudo dos instrumentos afíns, sempre que sexa posible		4λ
5. Coñecemento dos principais compositores, escolas e tendencias da creación musical		11λ

6. Desenvolvemento da memoria musical	5.1 Memorización de exercicios técnicos. 5.2 Memorización de pasaxes musicais. 5.3 Memorización de obras breves.	11 [^]
7. Audición Pública	6.1 Interpretación en público das obras e/ou estudos traballadas en clase e propostas polo profesorado.	3 ^z
*Temas aos que se adicará unha sesión completa ^z *Temas aos que se adicará parte de cada unha das sesións [^]		
TOTAL SESIÓNS:		16
Adaptación ao ensino mixto. No caso no que as audicións públicas coincidan con período de ensino non presencial, os alumnos afectados poderán quedar exentos. Poderase dar a opción de facer audición en directo por medios telemáticos ou por gravación. Adaptación ao ensino non presencial. A partir da data na que sexa efectivo o ensino non presencial, quedará anulado o contido relacionado co estudo do repertorio con instrumento acompañante, podéndose propoñer actividades de carácter analíticas encamiñadas a facilitar, posteriormente, a práctica do repertorio con pianista acompañante. Poderanse realizar audicións públicas en directo por medios telemáticos.		

5. METODOLOXÍA E PLANIFICACIÓN DOCENTE

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
1. Actividades introductorias 1.1 Toma de contacto (presentación e recuperación de información). Actividade de toma de contacto entre profesor e alumno. O profesor adicará as sesións a coñecer, preguntar e propor, así como a autoavaliar o proceso en función dos resultados.	1,5	0	1,5
2. Activades de ensino aprendizaxe 2.1 Recuperación de lagoas ou ideas erróneas. Actividades de avaliación das capacidades adquiridas polo alumno ao longo da súa formación previa e do seu traballo individual. Propostas de métodos de traballo adicados a acadar novos obxectivos así como a mellorar os aspectos mal asimilados. 2.2 Reforzamento e consolidación do traballo. Actividade na que se traballará sobre competencias xa adquiridas para o reforzamento das mesmas e como paso previo ao salto posterior cualitativo e cuantitativo en cada un dos temas propostos. 2.3 Elaboración e reelaboración da información. Actividade de reflexión (conxunta na aula e posteriormente individual do alumno) e acción tanto no eido técnico como interpretativo. O alumno será guiado técnica e interpretativamente na aula en cada sesión, requeríndolle en sucesivas sesións a posta en práctica da reflexión, elaboración e reelaboración tanto de exercicios técnicos como interpretativos que o conduzan a unha maior autonomía na resolución de problemas no desenvolvemento do feito interpretativo.	18	63,5	81,5
3. Actividades de consolidación 3.1 Audicións públicas de clarinete con acompañamento de piano. 3.2 Audicións públicas de clarinete só. Actividade que consiste na interpretación dunha obra de clarinete só, traballada durante as clases individuais, ante o profesorado de clarinete como tribunal. A actividade será avaliada respectando a porcentaxe especificada nos criterios de avaliación. 3.3 Exames de estudos. Actividade que consiste na interpretación dun ou máis estudos,	4,5	0	4,5

dos traballados durante as clases individuais, ante o profesorado de clarinete como tribunal. A actividade será avaliada respectando a porcentaxe especificada nos criterios de avaliación.			
4. Práctica individual. Actividade individual do alumno na que practicará todos os contidos traballados en clase tratando de acadar os obxectivos descritos na programación.	0	195,5	195,5
5. Pescuda de información. Actividade de pescuda de información por parte do alumno na que complementará o coñecemento dos contidos a traballar investigando sobre os compositores, estilos, contextos históricos, discografía, bibliografía, etc das obras traballadas en clase.	0	5	5
6. Actividades complementarias e extra académicas	10	2	12
<p>6.1 Clases de técnica. Son voluntarias e o profesorado informará ao alumnado semanalmente do horario libre que poderá dedicar a este tipo de traballo. Todo o alumnado de clarinete do centro poderá participar nelas indistintamente do profesor que teña na clase individual. Esta actividade non modificará nin positiva nin negativamente a cualificación final de cada cuatrimestre.</p> <p>6.2 Probas de lectura vista. Celebraranse na última semana de cada mes excepto nos meses das audicións. Son voluntarias, pero o alumnado que se presente poderá subir a nota de cada cuatrimestre, coa media das acadadas nestas probas, ata un máximo de 0,5 puntos.</p> <p>6.3 Probas e concursos do centro. Recomendables. Non modificarán nin positiva nin negativamente a cualificación final de cada cuatrimestre.</p> <p>6.4 Probas e concursos fora do centro. Recomendables. Non modificarán nin positiva nin negativamente a cualificación final de cada cuatrimestre.</p> <p>6.5 Cursos e masterclases con intérpretes de reputado prestixio. Recomendables. Non modificarán nin positiva nin negativamente a cualificación final de cada cuatrimestre.</p> <p>6.6 Participacións en posibles concertos organizados polo Conservatorio fora do centro. Recomendables. Non modificarán nin positiva nin negativamente a cualificación final de cada cuatrimestre.</p>			
TOTAL HORAS:			300
<p>Adaptación ao ensino mixto. As horas correspondentes ás sesións que non se poidan realizar no centro serán realizadas a través de aplicacións telemáticas, ben en clase telemática presencial en directo, se os medios tecnolóxicos o permiten ou, no seu defecto, por entrega de gravación das actividades propostas polo profesor/a. Neste último caso a gravación será enviada ao profesor/a a lo menos 2 horas antes do horario da súa clase. As actividades realizadas telematicamente relacionaranse principalmente con propostas para assimilar ou desenrolar aspectos técnicos, actividades de reforzo e/ou actividades de memorización. Posteriormente, retomando as clases presenciais, darase prioridade durante o mesmo número de sesións realizadas telematicamente ás actividades relacionadas coas propostas para assimilar os estilos musicais do repertorio a traballar e o desenrolo da expresividade. Se as clases non presenciais correspondesen coas últimas semanas de clase do cuatrimestre as actividades propostas serán de reforzo.</p> <p>Adaptación ao ensino non presencial. As sesións realizaranse no horario habitual do alumnado. Darase prioridade ás clases telemáticas presenciais en directo, se os medios tecnolóxicos o permiten, ou, no seu defecto, por entrega de gravación das actividades propostas polo profesor/a. Neste último caso a gravación será enviada ao profesor/a a lo menos 2 horas antes do horario da súa clase. Manteranse as actividades que se determinan na programación agás aquelas que se relacionen co estudio do repertorio con instrumento acompañante.</p>			

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Interpretación dos exercicios técnicos, estudos e obras propostos polo profesor en cada unha das clases.	1. Nivel técnico amosado nas clases. 2. Execución rítmica precisa e segura. 3. Calidade do son e afinación. 4. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 5. Fidelidade ao texto. 6. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 7. Coherencia e rigor estilística na interpretación. 8. Capacidade de autocrítica. 9. Autonomía no traballo amosado. 10. Autonomía na proposición de exercicios para a superación de dificultades técnicas específicas.	Todas	50,00%
Audicións públicas do repertorio descrito para clarinete	1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Calidade do son e afinación. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 3. Fidelidade ao texto. 4. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 5. Coherencia e rigor estilística na interpretación 6. Capacidade autocrítica. 7. Autonomía no traballo amosado. 8. Profesionalidade no escenario, utilización de recursos escénicos e interpretación de memoria do repertorio.	Todas	30,00%
Exames de estudos	1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Calidade do son e afinación. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 3. Fidelidade ao texto. 4. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 5. Coherencia e rigor estilística na interpretación. 6. Capacidade autocrítica. 7. Autonomía no traballo amosado.	Todas	20,00%

Probas de lectura a vista (voluntarias)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Interpretación correcta dos signos de expresión. 3. Execución axustada das notas. 4. Interpretación correcta dos signos de articulacións. 5. Fluidez na lectura. 	Todas	+5,00% ao 100% da nota acadada nos 3 epígrafes anteriores
<p>Adaptación ao ensino mixto. As clases realizadas da maneira telemática formarán parte da avaliación continua. No caso no que os exames coincidiran en período de ensino non presencial, e sempre que non houbera posibilidade de adaptar as datas para facelo presencialmente, faríanse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.</p> <p>Adaptación ao ensino non presencial. As clases realizadas da maneira telemática formarán parte da avaliación continua. Os exames faríanse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.</p>			
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
Audición pública. Interpretación de dous estudos e dúas obras de diferentes estilos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Calidade do son e afinación. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 3. Fidelidade ao texto. 4. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 5. Coherencia e rigor estilístico na interpretación. 6. Capacidade autocrítica. 7. Autonomía no traballo amosado. 8. Profesionalidade no escenario, utilización de recursos escénicos e interpretación de memoria do repertorio. 	Todas	100,00%
<p>Adaptación ao ensino mixto. No caso no que os exames coincidiran en período de ensino non presencial, e sempre que non houbera posibilidade de adaptar as datas para facelo presencial, faríanse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.</p> <p>Adaptación ao ensino non presencial. Os exames faríanse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.</p>			
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (*PERDA AVALIACIÓN CONTINUA) *(Alumnos que superen as 3 faltas por cuadrimestre, establecidas no centro, aprobadas en consello escolar)			
Audición pública. Interpretación de dous estudos e dúas obras de diferentes estilos das propostas na bibliografía ou, no seu caso, das propostas polo profesor.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Calidade do son e afinación. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 3. Fidelidade ao texto. 4. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 5. Coherencia e rigor estilística na interpretación. 6. Capacidade autocrítica. 7. Autonomía no traballo amosado. 8. Profesionalidade no escenario, utilización de recursos escénicos e interpretación de memoria do repertorio. 	Todas	100,00%

Adaptación ao ensino mixto.

No caso no que os exames coincidiran en período de ensino non presencial, e sempre que non houbera posibilidade de adaptar as datas para facelo presencial, fariáanse telematicamente, dando prioridade ao formato en telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.

Adaptación ao ensino non presencial.

Os exames faranse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.

6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA

<p>Audición pública.</p> <p>Interpretación de dous estudos e dúas obras de diferentes estilos das propostas na bibliografía ou, no seu caso, das propostas polo profesor.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Execución rítmica precisa e segura. 2. Calidade do son e afinación. Homoxeneidade, riqueza tímbrica e gradacións dinámicas. 3. Fidelidade ao texto. 4. Interpretación correcta dos signos de articulación e expresión. 5. Coherencia e rigor estilística na interpretación. 6. Capacidade autocrítica. 7. Autonomía no traballo amosado. 8. Profesionalidade no escenario, utilización de recursos escénicos e interpretación de memoria do repertorio. 	<p>Todas</p>	<p>100,00%</p>
--	---	--------------	----------------

Adaptación ao ensino mixto.

No caso no que os exames coincidiran en período de ensino non presencial, e sempre que non houbera posibilidade de adaptar as datas para facelo presencial, fariáanse telematicamente, dando prioridade ao formato en telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.

Adaptación ao ensino non presencial.

Os exames faranse telematicamente, dando prioridade ao formato telemático en directo. Se non fora posible, as probas realizaríanse mediante gravación.

7. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS

DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
<p>Partindo do establecido polo Real Decreto 1/2013, do 29 de novembro, polo que se aproba o texto refundido da Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, cumpriranse as disposicións vixentes en materia de promoción da accesibilidade.</p>	<p>Aqueles que a Consellería competente en materia de Educación estableza.</p>

8. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E DOCUMENTOS

<p>*Estudos</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bitsch, M. 12 estudos de ritmo - Dubois, P.M. 12 estudos - Jettel, R. Estudos especiais, vol.1 - Jettel, R. Método de clarinete, vol.2 e 3 - Kovács, B. Homenaxes - Rubio, P. Caderno de estudos nº2 (Clarinete baixo) - Uhl, A. 48 estudos, vol.1 e 2
------------------------	--

*Obras de
repertorio

MÚSICA CONCERTANTE:

- Copland, A. Concerto
- Hindemith, P. Concerto
- Mozart, W.A. Concerto en La M, kv. 622
- Navarro, O. Concerto nº2
- Rossini, G. Introducción, tema e variacións
- Spohr, L. Concerto nº1 en Do m, op. 26
- Spohr, L. Concerto nº2 en Mib M, op. 57
- Spohr, L. Concerto nº3 en Fa m
- Spohr, L. Concerto nº4 en Mi m
- Tomasi, H. Concerto
- Weber, C.M. Concerto nº2 en Mib M, op. 74
- Weber, C.M. Gran dúo concertante

MÚSICA DE CÁMARA:

- Arnold, M. Sonatina
- Bassi, L. Fantasía sobre Rigoletto de G. Verdi
- Berg, A. 4 pezas, op. 5
- Brahms, J. Sonata nº1 en Fa m, op. 120
- Brahms, J. Sonata nº2 en Mib M, op. 120
- Debussy, C. Primeira rapsodia
- Dubois, M. Sonatina
- Ferrer, F. Sonata
- Françaix, J. Tema con variacións
- Kaliwoda, J.W. Morceau de salon
- Reger, M. Sonata nº1, op. 49

CLARINETE SÓ

- Carter, E. GRA
- Delgado, A. Langará
- Guinjoan, J. 3 pezas
- Messiaen, O. O abismo dos paxaros
- Orts, J.A. Soliloquio
- Stockhausen, K. In Freundschaft
- Widman, J. Fantasie

CLARINETE BAIXO

- Cole, K.R. Excursións, variacións sobre un tema de Paganini
- Cuong, V. Naica
- Semler-Collery, J. Légende et divertissement
- Tower, Joan. Wings

REQUINTO

- Molter, J.M. Seis concertos

	<ul style="list-style-type: none"> - Navarro, O. Concerto nº3 (clarinete en Sib e Requinto) - Panizza, G. Bailable con variacións
*LIBROS	<ul style="list-style-type: none"> - Bartolozzi, B. (1982). <i>New Sounds for Woodwind</i>. Oxford: Oxford University Press - Brymer, J. (1990). <i>The Clarinet</i>. London: Kahn & Averill - Garbarino, G. (1978). <i>Metodo per clarinetto</i>. Milano: Edizioni Suvini Zerboni - Gibson, O.L. (1998). <i>Clarinet Acoustics</i>. Bloomington: Indiana University Press - Hoepfich, E. (2008). <i>The Clarinet</i>. New Haven: Yale University Press - Jerez, S. (2010). <i>El clarinete. Manual de mantenimiento y pequeñas reparaciones para músicos</i>. Ávila: S. Jerez - Lawson, C. (1995). <i>The Cambridge Companion to the clarinet</i>. Cambridge: Cambridge University Press - Mazzeo, Rosario. (1990). <i>The clarinet. Excellence and artistry</i>. Medfield: Dorn Publications - Meloni, F. (2000). <i>Il clarinetto</i>. Varese: Zecchini Editore - Pastor, V. (2010). <i>Clarinete: acústica, historia y práctica</i>. Valencia: Rivera Editores - Rice, A. (1992). <i>The Baroque Clarinet</i>. Oxford: Clarendon Press - Rehfeldt, P. (1994). <i>New directions for clarinet</i>. Revised edition. Lanham: Scarecrow Press, Inc - Sparnaay, H. (2011). <i>El clarinete bajo, una historia personal</i>. Barcelona: Periferia Sheet Music - Weston, Pamela. (1971). <i>Clarinet Virtuosi of the Past</i>. Suffolk: Panda Press. - Weston, Pamela. (1977). <i>More Clarinet Virtuosi of the Past</i>. Suffolk: Panda Press - Weston, Pamela. (1989). <i>Clarinet Virtuosi of Today</i>. Hertfordshire: Egon Publishers

* O listado de obras e estudos ten carácter orientador e poderá variarse en función das necesidades pedagóxicas do alumnado.

* O nome de pila das escritoras e compositoras femininas reflíctese co nome de pila completo.

* O nome de pila dos escritores ou compositores masculinos reflíctese coa inicial do mesmo.